

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold., za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“, Komenskega (Poljske) ulice št. 10.

Okrožnica mil. g. Aleksandra, škofa kujavsko-kališkega, do vsih dekanov njegove škofije.

Vsled željá in določb, danih na zboru Tridentsem o zboljšnji liturgičnega petja, odlikovala se je čedalje bolj skrb papežev, kateri, da se liturgična krasota ohrani, niso nič za boljše in starejše smatrali, kot to, da se z edinostjo v svetih obredih povsod vjema tudi edinost v petji. Tudi papež Leon XIII. v nekaterih pisnih vsem prečastitim škofom nujno priporoča, „da, kakor v drugih stvareh, spadajočih v sv. liturgijo, se enako tudi v petji po vsih krajih in škofijah ohrani isti način, ki ga rabi Rimska cerkev“. (Dekr. 15. novembra 1878).

Pokoren zahtevanju najvišjega pastirja, zapovem torej s tem svojim listom vsi duhovščini svoje škofije, posvetni in samostanski, da naj vedno svojo skrb obrača na to, da se vpelje liturgično petje ter odstrani v njem vsaka razvada.

Zlasti opominjam, da po tolikrat izdanih določbah kongregacije za sv. obrede (12. marc. 1639, 3. sept. 1695, 25. novembra 1696, 14. aprila 1753, 7. sept. 1861, 22. marc. 1862), se pri petih mašah ne sme nič izpuštiti, ampak da se mora peti: *Introitus, Kyrie, Gloria, Graduale, Credo, Offertorium, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei* in *Communio*; ravno tako tudi cele vespere z vsemi antifonami, psalmi, himnom, versiculi (V & R), kome-moracijami ter da se vsi ti spevi ne smejo popevati v domačem jeziku.

Pri tihih mašah (missis lectis) pa se smejo v domačem jeziku popevati nabožne pesmi, ako so potrjene od cerkvene oblasti.

Da zavlada edinost v cerkvenem petji, priporočam dalje naslednja od cerkve potrjena in po Fr. Pustetu v Ratisboni izdana dela:

1. Organum comitans ad Graduale Romanum;
2. Organum comitans ad Ordinarium Missae auctore J. Hanisch;
3. Organum ad Vesperale Romanum auctore Haberl et Hanisch;
4. Organum ad Hymnos Vesperarum;
5. Organum ad Responsoria Missae et Vesperarum.

Na zadnje živo priporočam knjigo „Śpiewnik parafialny“, izdano z mojo oblastjo od L. Moczińskiego, dva cerkv.-glasbena mesečnika „Muzika Kościelna“ (v Poznaniu) in „Śpiew Kościelny“ (v Płocku), v katerih se nabaja mnogo koristnih navodil gledé cerkvene glasbe. Te knjige naj se kupujejo s cerkvenim denarjem ter zabilježijo v zapisnik inventarja vsake cerkve.

S to izjavo opominjam, da naj zgoraj navedenim zapovedam pokorščino skazujejo vsi in nadejam se trdno, da bodejo vsi cerkveni voditelji (Rectores) po svoji moči skrbno delali na to, da bode cerkveno petje povsod razcvitalo in ukrepilo.

Włocławek, dné 1. maja 1897.

† Aleksander,
škof.

Razgovor o koralu.

Glavni princip cecilijanstva je pač gojitev koralnega petja. Ono kot edino pravo in izključno edino le cerkveno petje mora biti podlaga pravi cerkveni glasbi. Kako lepo, kako samostojéče, na ničesar se naslanjóče petje je to, mi ni namen opisovati, kdor ga pozna ali ga je čul dobro petega ve to sam, kdor ga ne pozna, ali se ne pobriga ga spoznavati, temu ga hvaliti bi bilo neuspešno. Takemu orjaku kot je ravno gregorijanski in ambrozijanski koral, ni potreba ne zagovornika in ne zaščitnika. Da koralno petje ne bode izginilo, se vse premenilo, kot svetna in tudi cerkvena instrumentalna ali figuralna glasba, ki je v sponah modernega napredka in mode, da bo ono ostalo toliko časa kot krščanska cerkev, je gotovost, ker ga je cerkev vzela kot svojo lastnino.

Koralno petje pa ni lahko. Ono potrebuje vajenega grla in velike izobrazbe glasbene, poznanje latinskega jezika, pa zahteva tudi vtopitev pevca v dotični liturgični tekst. Tehnična izpeljava sama na sebi že presega moči srednje izurjenega pevca, že posamezne gruče, ako niso dobro frazirane, postanejo balastične, kaj še le neume. Jaz sam sem potem šele prevladal koralne napeve, ko sem dobro preštudiral Bertalottijeve, Conconejeve in Rossinijeve „Solfeggie“. *) Te krasne poetične vaje bi nasvetoval vsakemu organistu naj jih preštudira. Zadostuje tudi „Solfeggien-Album“. Ed. Peters Nr. 984. Ker so skladatelji koralnih napevov**) imeli samo melodijo brez harmonije, so pa tudi v melodijo vse težišče in vso svojo fantazijo zlili, ter napravili res prave umotvore, ki niso za vsako neolikano grlo.

Koralno petje potrebuje glasbene izobrazbe že kot petje brez teksta, da dobi veljavo, da ne postane karikatura, zahteva vtopitev v periodično izpeljavo, zahteva da dotičnik razumi njegovo podlago in to so stari tonovi načini. Modernemu pevcu doni koral popolnoma ptuje, in kaj bi mu ne, njegovo uho je vajeno dura in molla, in tu je vse nekaj drugega. Za svoje moderno petje se vadi leta, prouči teorijo, š kale, intervale, akorde in slednjič je v dur

*) Ed. Peters Nr. 2121, 2251, 1444.

**) Papež Gregor je le raztresene napeve uredil a ne vse sam zložil.

in moll tako uživiljen, da mu priproste stare škele ne morejo prijati, in tak pevec ne bo dobro v duhu koral pel. Pa se li mnogi potrudijo do starih tonovih načinov? Malo jih je, ki jih vedo naštet, o njihovi teoriji niti pojma ni, note gladko bere malo kdo, ne glede da bi zamogel določiti v katerem tonu je ta ali oni komad če nima notice že napisane, kje so pol toni in kakšni so intervali veliki ali mali, iz not koralnih le redki naprej razvidi, če mu ni melodija že znana, je potem čudno, da moderno izobraženi pevec ne poje rad koral, ker čuti, da mu je ptuj?

Razumitev besedila je zopet važni faktor, prestave povedo besede, ali duha povedo? In ta je, ki oživlja tudi petje, ne samo koralno marveč vsako. Treba se je vtopiti s celem srcem in verskim čutilom, pojmiti zvezo praznika z dotičnim odstavkom. To je težko svetnemu pevcu že pri najboljši volji.

Pa še bi bilo s koralom in prav odločno povdarjam, da bi se splošno bolje prednašal in lepše pel, če bi se pel brez spremljevanja. Koliko spretnosti zahteva koralno spremljevanje po Wittu in Hanischu, vé vsak glasbenik. Že pri figuralnem petju spremljevanje ni lahka stvar. Spremljevalec mora paziti edino na pevca, njegov part je postranska stvar, pa vendar ne sme samo biti senca pevcu, ampak to kar je oproda vitezu, biti mu mora sluga, zaščitnik varh in prijatelj, paziti mora nanj kot mati na nedoraslo dete, da ga vodi. K temu pa je treba velike tehnike, popolne teoretično-muzikalne izobrazbe. Preštudirati mora skladbo kot bi jo delal sam, potem si je svest svoje stvari, in tak spremljevalec še le velja za dobrega. Koralno spremljevanje je pa tako težavno, da je že pokojni reformator Witt zapisal v svojem listu, da on pozna na Nemškem komaj 5 organistov, da res vzgledno in dovršeno spremljajo koral, in to da misliti.

Zakaj se potem tako malo kje dopade koralno petje, zakaj se tako malo goji, je sedaj pač dovolj jasno.

In vendar more biti in bode koralno petje vedno glavna podlaga in temelj cerkvenemu petju, in kako si tu opomoči?

Iz prejšnega je razvidno, da je lepo prednašanje koral po večjem delu odvisno od dobrega spremljevanja, pa če je spremljevanje tako težko? Zato bi jaz svetoval koral če se spremlja, raje to storiti enoglasno v oktavah, pri odstavkih pa zaključiti z akordi in pedalom. In še to težavno spremljevanje z pedalom neprenehoma podpirati je to zahteva, ki jo le redki tako izvrši, da bi zadovoljilo večšega poslušalca. Zato pa naj se, če že ne unisono, vsaj pedal le pri zaključkih rabi, že estetični čut to zahteva, da se vedno s pedalom ne „tuli“. Vsakemu organistu bi svetoval, naj poje koralni introit in Communio rajši sam, lahko se dobro pripravi, težko mu bodo pevke in pevci toliko potrpežljivi, da bi se vsaj za silo privadili zadostnemu prednašanju. On če ga prepoje 20—30 en komad, prišel bo še le do gladke tehnične izpeljave (površna pravila i ve vsak, prednašanja ne bom tu našteval). Zatem bo gledal na prednašanje, kako bo naraščal, kako bo razumel vsebino ter jej skušal vdahnuti zahtevajočega značaja, zbor ne bo to storil, posebno na deželi, kjer res pevci in pevke nimajo toliko časa in tudi ne potrebne naborazbe. In tako se bode gotovo vsakemu dopadlo koralno petje.

In če pa se koral kar po domače odkriči, deloma počasi, šele na koru iskajoč dotični introit, če mu še besede niso znane, pa potem „puštabora“ besede, melodijo in spremljevanje, potem ni čudno, če se tak koral ne dopade ljudstvu navajenemu na osladne melodije in akorde.

V splošnem se koral poje raje prepočasi nego prehitro. Brez življenja brez vzleta! Zato bi pa bilo dobro, da bi organisti, kateri smo se začeli gibati ter zanimati za svoje razmere, tudi ustanovili dekanijske letne shode, posvetovali bi se o vsem potrebnem ter prirejali sedaj tu sedaj tam produkcije, povabili vzgledne glasbenike in na tak način bi tudi koral prišel v širši krog in do veljave, ki mu gre. Saj ni potreba vstanovljati kar društev, ampak shodov in posvetovanj, zadostuje ljub. cecilijino. Zavest stanovska se bode obudila, z njo ponos na svojo službo, na lepo glasbeno umetnost, in videlo se bode če se ne povzdigne petje cerkveno in z njim i naše stanje.

Tudi glede predigre h koralnemu introitu in zveze mej njim in Kyriem je organist mnogokrat v zadregi, in tu je najlaglje, vsaj se dobi mnogo zbirk nalašč za to zloženih kratkih prediger v starih tonovih načinih.

Laglje je pa organistu tam, kjer je slovesna peta sv. maša samo v največjih praznikih, tam se tudi lahko zbor dobro pripravi, kakor pa po cerkvah, kjer imajo vsako nedeljo to.

Cecilijino društvo bi na tale način lahko mnogo pripomoglo do razumljenja in spoznanja koralnega petja in sicer:

Šolsko leto naj skonča pozneje en teden kot navadno šolsko leto, napravi ob enem s skušnjo produkcijo učencev, kjer bi se vzgledno prepeval — koral — (figuralnega petja smo tako že polni); v cerkvi naj bi se prednašal izključno koral in ob enem naj se kliče s tem tudi vsakoletni občni zbor ali samo zborovanje, ker se na tri leta že tako vse zopet ohladi, saj nas uči 20 letna skušnja. Bolj bi bili jedini, bolj domači in znani.

Cecilijino društvo naj goji v prvi vrsti koralno petje, figuralno bomo že drugi vodili. Ravno cerkveno glasbena slovenska literatura prevlada svetno, a po čitalnicah in pri pevskih društvih po deželi in v glavnem mestu je boljše in dovršenejše nego po cerkvah.

Ljubljanska glasbena matica silno vpliva na zборе po deželi, ki tekmujejo v tistem duhu in načinu prednašati slišane skladbe kot jih ona.

Če bi cecil. društvo vsaj letno prirejalo shode, kjer bi se tako vzgledno prednašal koral, dobljeno bi bilo silno mnogo, in kdor bo dobro in veliko prednašal in se vtopil v koralno petje, bo tudi imel vzgledno čvet. glasbeno petje.

Dal Bog, da ko se je storil prvi korak zaboljšanje organistovskega stanu, da se je sklical že osnovalni „odbor organ. podpor. društ.“, bi si zamogli pomoči do boljšega stanja in s tem se gotovo povzdigne i cerkvena glasba v obče, in da pride do veljave prvi pogoj pravega cerkvenega petja tudi težavni in strašljivi koral.

Ign. Hladnik.

Ali je mogoče tudi po kmečkih cerkvah, in še mnogokrat pri pičlem številu pevcev, glasbo po določbi sv. Cerkve preustrojiti?

I. Celo gotovo. Ker ogromna večina katoliških Slovencev na deželi prebiva ter v svojo domačo farno cerkev k božji službi hodi, je vprašanje opravičeno. Seveda bi se še moralo poprej razložiti, komur je še neznano, kaj da namreč zahteva sv. Cerkev in pa načela cecilijanska.*) Pa to prepuščam spretnejim rokam; saj kdor ta list („Cerkv. Glasb.“) bere, ve tudi, kaj Cecilijanci sploh zahtevajo. Ta list pa je zelo potreben vsem organistom, posebno še onim, koji niso imeli priložnosti obiskovati cecilijansko šolo.

Slišal sem že premnogokrat na svoje ušesa, (kar me je še posebno k temu spisu napotilo) od raznih strani: „Pustimo cecilijanske prenapetneže, naj reformujejo po mestih, za nas na kmetih to ni“. Tem ugovorom smem z Wittom odgovoriti: Kdor se je leta in leta brez vspeha trudil, da bi glasbo v svoji cerkvi izboljšal, ta naj roko v žep vtakne ter reče „ne gre“. Kdor pa ni mazinca ganil, ne krajcarja daroval, ne ene note učil, ta nima pravice izgovarjati se, da ne gre. Skušaj poprej, potem govori.

Kar pa stvar zadene, se sme opomniti, da je pri nas na kmetih ravno taka dolžnost cerkvene zapovedi spolnovati, kakor po mestih; cerkvena glasba pa sloni eminentno na cerkvenih določbah. Sicer pa jaz ne vem uzroka, zakaj bi ravno kmet ne smel kaj pošteno-cerkvenega slišati.

Je tedaj mogoče cecilijanske ideje tudi v naše kmečke cerkve vpeljati? Odgovor: da! Saj naše slovensko ljudstvo kaže pri mnogih prilikah, koliko čisla pobožno cerkveno petje. Ta nam Slovincem prirojeni dar je treba porabiti, modro uredovati, ter spraviti s časom na pravo stezo.

II. Kdo naj reformo v roke vzame. a) Župnik je pred Bogom in svetom, zlasti pak pred svojo duhovsko gosposko zavezan, skrbeti za dostojno in pravilno službo Božjo. Brez dvoma spada k tej župnikovi dolžnosti tudi skrb za cerkveno glasbo; župnik stavi cerkve, jih popravlja, kupuje paramente, sveče; plačuje organista, mežnarja itd., bi ga li sama glasba v cerkvi nič ne brigala? Gotovo je ona imeniten del župnikove skrbi. Ker je tedaj župnik pri vsih domačih cerkvenih vprašanjih prva oseba, se mora tudi on na čelo postaviti glasbeni reformaciji. Za ta zgled lahko navedem kar tukajšnjega preč. guardian (kot župnika). Vsa čast! b) Za župnikom pride na vrsto kaplan. V premnogih krajih velja o gg. kaplanih, kar sem omenil o njih predstojnikih. Seveda manjka gg. kaplanom večkrat denarja in časa — a sterpljivost bo vse premagala. Brez pomoči od strani duhovnikov je reforma na cerkvenem koru skoro nemogoča. c) In tretji najbolj važni faktor je organist. Tudi na njegovi osebi veliko leži. O tem mi ni treba govoriti, ker se je njegov položaj v tem listu že dovolj razložil.

Kako se pa naj reforma prične? Najpreje naj se iz cerkvene glasbe odpravi vse, kar ni cerkveno, ampak posvetno. Brez vsega ugovora niso entrade, marši, valcerji itd. za cerkev; se toraj nikakor ne smejo v cerkvi orglati;

*) Cerkevna glasba, kakošna je in kakošna mora biti. Spisal P. Hugolin Sattner.

tudi napevi sicer resnih pa posvetnih pesmi spadajo pod to rubriko. Rayno o naslednjem bi rad mnogo slučajev zabilježil, katerim sem bil sam priča, pa spominjam se pravila: „Greife ja nicht in ein Wespennest; doch wenn du greifst, so greife fest!“ — a) Začeti v petji podučevati, najbolje s šolskimi ali malo odraslimi otroci. Brez not ni mogoče umetnosti razumeti. Factum namreč je, da se organist dvakrat nepotrebno preveč trudi, ako leto za letom vbija arijo nevednim pevcem v uho, če bi se potrudil čez eno zimo pevce v notah podučiti. Seveda pomisliti je, koliko truda ima organist na deželi s pevci, ki so večinoma delavni, neizšolani ljudje! To skušal sem od začetka tudi jaz. Ali sedaj smem reči, da se mi moj poprejšni trud hvaležno izplačuje; da omenim, ko sem pred kratkim časom bil pri vojaki na orožnih vajah, popevali so mi že tudi brez orgel latinske maše. Tedaj gg. organisti, začnite v petji sistematično podučevati, saj kjer so duhovniki le količkaj muzikalični, vas bodo iz srca radi podpirali — in če tudi ne, skusili boste sami, da ste si delo olajšali. b) Pete maše se vsakikrat kakor pri altari, tako tudi na koru morajo latinsko peti. To tirja natura naše liturgije ne glede na mnogo določeb cerkvene gosposke. Saj o latinskem petji pri petih mašah prinesel je že „Cerkv. Glasb.“ v začetku temeljito razpravo. Peta maša pa je slovesna, naj se služi pri farni ali pri podružni cerkvi, ob navadnih nedeljah ali ob slovečih praznikih. Ali tudi temu se delajo prepogoste izjeme, tudi v tukajšni dolini — še celo v naši bližini. — Ali ima to kak pomen?

Nadalje, peti se mora celi Gloria in celi Credo, ne pa izpuščati in krčiti teksta, kakor je marsikje navada. In kak pomen pač ima takšno petje, ako se ne poje celi Gloria ali celi Credo, ampak le začetek in konec? Ako se na pr. poje: Credo — — — — et incarnatus est — potem pa precej: et vitam venturi saeculi, Amen. Ali to ni prav tako, kakor če bi kdo molil: Oče naš, kateri si v nebesih — temuč reši nas hudega. Amen. Kakšna „vera“, kak „očenaš“ je to? Ali ni to največja nesmisel? In s tem naj bi bil Bog zadovoljen? Tedaj latinska maša in pa s polnim t. j. neokrajšanim tekstom, to ima ozir pete ali slovesne maše biti za naprej naše vodilo in pravilo. Seveda ni mogoče kar na mah latinsko peti, (velja posebno onim, ki še spijo); tem bi svetoval, naj začnejo vsaj z latinskimi responsoriji. Tudi pevcu je treba zatajevanja prej, ko se nauči le pri pesmicah svoj glas prav držati; kaj še le, pred ko vzdrži glas pri latinski maši! H koncu še nekatere besede.

Borimo se za sveto reč, za povzdigo službe božje, blagoslov od zgoraj ne bode izostal, ako se le borimo prav in vztrajno. In izginili bodo tudi vsi pomisliki, vsi ugovori, ki se zdaj ozir. obnove cerkvene glasbe še tako pogostoma slišijo; odrekli se bomo vsemu lastnemu okusu in mnenju in uklonili se radi določbam sv. cerkve, katera gledé na cerkveno glasbo edina ima merodajno ter odločilno besedo. Potem pa tudi ne bo veliko let preteklo, seveda let truda in dela, ko bode lepo in dostojno petje po lepih cerkvah mile naše slovenske domovine, donela Trojedinemu v čast razlegala se glasba, ki bo službo božjo — ne motila in kazila, temuč v resnici povzdigovala in srca našega vernega slovenskega ljudstva blažila in spodbujala. V to pomozi Bog in sv. Cecilija.

Fr. Filip Ostir,
organist v Nazaretu.

Začetek in osnovni pojmi cerkvenega petja.

Stari vek s svojim temnim poganstvom je minul in kakor noč dnevu se je moral umakniti zori kršanstva, rešiteljici, katero so vsi tedanji narodi pričakovali. Iz male, zaničevane Palestine razširila se je vesela vest v prihodn Sinu Božjega — rešenika vesoljstva. Vsled malikovanja in drugih pregreh že obupani svet se zbudi iz svoje onemoglosti ter radovedno posluša tolažilne besede kršanstva; a oni ne sprejme teh biserov nebeških, ampak skuša si ohraniti še dalje svoj obstanek ter se hrabro brani še celih 300 let. A zaman. Čim bolj so rimski oblastniki in trinogi prelivali mučeniško kri in preganjali uboge kristjane, tem lepše in krepkeje se je razvila prva cerkev ter v resnici postala iz goršičnega zrna veliko drevo, čegar dobroto uživajo sedaj vsi narodi.

V prvih časih kršanstva zbirali so se kristjani po skrivnih krajih, v podzemeljskih duplinah, sploh tam, kjer je bilo varno. V teh prostorih glasile so se tudi prvič pesmi, s katerimi so odrešeni dajali hvalo in čast trojedinemu Bogu. Iznad grobov umorjenih mučenicov kipele so iz hvaležnih src prvokrat hvalnice in slavospevi k večnemu Bogu. Srce jim je bilo polno pobožnih čutil do svojega Odrešenika; kaj čuda torej, da so zlili ta čutila v mile ubrane glasove, ki so se veličastno razlegali po podzemeljskih prostorih. Vsaj vemo iz skušnje, da govor sam ne more izraziti vseh čutil srca in da se pogosto zato poslužuje petja. Najprej so se pri kršanski službi Božji prepevali psalmi, katere so kristjani dobili od Judov. Vzrok temu je bilo zlasti to, da je prva cerkvena občina nastala v Jeruzalemu, v središču judovstva. Apostoli in Gospod sam so že peli pri zadnji večerji in tudi pozneje toplo priporočali petje, kakor n. pr. sv. Pavel v pismu do Efežanov: „In govorite med seboj v psalmih, in hvalnih in duhovnih pesmih, in pojte in prepevajte Gospodu v svojih srcih“, ali sv. Jakob: „Je kdo med vami žalosten, naj moli; je dobre volje, naj poje hvalne pesmi“. Posebne zasluge za prepevanje psalmov pri službi Božji si je pridobil sv. Hieronim, ki je ves psalterij razdelil na sedem delov po številu dni v tednu, da so se vsak dan določeni psalmi popevali.

Seveda je bilo to petje jako priprosto in sv. Avguštín nam pripoveduje, da je bilo bolj podobno recitiranemu govorjenju kot pa pravemu petju. Pri tem pa niso rabili nobenega glasbenega orodja, pač pa so bili nekovi bolj izvežbani pevci (cantores zvani), ki so pesem začeli in za katerimi je pelo potem vse ljudstvo. Sv. Janez Zlatoust pravi: „David se je posluževal harfe z mrtvimi strunami; cerkev se pa poslužuje harf s živimi strunami; naši jeziki so te strune, ž njihovo pomočjo zapojemo različne glasove, a tudi pridobimo enojno ljubezen“.

Ko je s Konstantinom Vel. nehalo krvavo preganjanje in se je krščanstvo odahnilo od prevelicega truda, so se jele vzdigovati veličastne in prelepe cerkve, proti katerim je bilo tedanje petje pač preveč priprosto. Zato je določil že koncil laodicejski l. 367. da smejo v cerkvi le za to določeni pevci popevati in le pesmi, katere so bile zato odrejene. Papež Silvester I. (314—336) je v Rimu ustanovil prvo pevsko šolo, katere načelnik se je imenoval Primicerius. V teh šolah so nastale one štiri škale, katere imenujemo

autentične, t. j. prave, od cerkve potrjene. Za podlago so si vzeli škalo d, e, f, g, | a, h, c̄, d; za tem so pridjali še tri sledeče višje skale začeniši z e, f in g. Imenovali so jih tako: d-škalo *authentus protus*, e-škalo *authentus deuterus*, f-škalo *authentus tritus* in g-škalo *authentus tetrardus*. Imenujejo se te skale tudi „ambrozijanske cerkvene skale“, kot da bi jih sv. Ambrož izumil, kar pa ni historično gotovo. Pri teh škalah je vredno omenjati, da se vsaka razdeli v dva tetrakorda. In sicer se v I. tetrakordu prve, druge in četrte skale nahaja polglas na različnem mestu, I. tetrakord tretje skale ga pa sploh nima, ker obsega glasove F, G, A, H, torej zvečano kvarto. V srednjem veku niso vedeli ničesar početi s tem „diabolo in musica“; slednjič so si pomagali s tem, da so H znižali za pol tona v B.

V Milanu se je za časa sv. Ambroža petje jako povzpelo. Škoda le, da ne vemo, kako je sv. Ambrož uporabljal autentične skale. On je vpeljal v Milanu tudi odpevanje. Ambrozijansko petje se je vpeljalo po vseh cerkvah in trajalo do Gregorija Vel. (papež 590—604). Ta je zbiral pesmi, jih popravljal, pomnoževal in posebno po cerkvenem letu vredil. To popravljeno petje je zbral v svoj antifonarij, katerega je dal v srebrni pušici prikleniti k altarju sv. Petra. S tem je simbolično pokazal, da se mora vsa cerkev po tem ravnati. Odsihdob sta si bila ambrozijansko in gregorijansko petje nasprotnika in tedanji pisatelji ju primerjajo naravnost s strankama. Seveda se je cerkvena in posvetna oblast kolikor mogoče prizadevala zatreti ambrozijansko petje in vpeljati gregorijansko in Karol Vel. je dal celo ambrozijanske ritualne knjige sežgati. Da je bil nek razloček med obema, o tem nam piše nek duhovni pisatelj, ki pravi, da se jako ločita in sicer, da je ambrozijansko petje svečano in krepko, gregorijansko pa priprosto, milo doneče in dobro vrejeno. V tem pa ne moremo najti bistvenega razločka. Posebno značilno je, da je ambrozijansko petje uporabljalo pesniško metriko, gregorijansko pa muzikalično, t. j. da so se besede tako pele, kakor so se izgovarjale.

Gregor Vel. si je jako prizadeval za zboljšanje petja. Ustanovil je v Rimu pevsko šolo, v kateri je tudi sam podučeval. Nekateri pripisujejo njemu tudi to, da je odstranil nerodna grška imena *Hypate*, *Parhypate*, *Lichanos*, *Mese* itd. in jih nadomestil s črkami: A, B, C, D, E, F, G. Vendar ni o tem nič gotovega, posebno ker je speve, ki jih je zbral v svoj antifonarij, zaznamoval z neumi. Razširil je obzorje petja tudi s tem, da je pridjal 4 autentičnim škalam tudi še 4 plagalne ali postranske.

Storil je to na jako priprost način. Vsaka škala je namreč sestavljena iz kvinte in kvarte. Gregor Vel. je pustil pri autentični škali spodnjo kvinto, zgornjo kvarto pa za oktavo znižal in priklopil jo k glavnemu tonu autentične skale. N. pr. pri prvi autentični škali, ki začne z D, je pustil kvinto D-A na svojem mestu, z gornjo kvarto A-d pa prestavil za oktavo nižje in tako dobil novo škalo A, H, C, D, E, F, G, A — plagalno škalo. Na isti način je naredil pri drugih autentičnih škalah in pridobil 4 plagalne skale; torej je bilo sedaj 8 škali. V autentičnih škalah je prvi ton poglavit, v plagalnih pa četrti, t. j. prvi ton autentične skale, h kateri pripada. Zatorej se opaža pri plagalnih škalah vedno neko teženje po tem tonu in njen značaj

je nestalen, spremenljiv; med tem ko opažamo pri avtentičnih škalah stalnost. Nahajajo se razun teh škalah tudi še tri druge plagalne, katere se izvajajo iz prve, druge in tretje plagalne škode, vendar niso te pridobile nobene posebne veljave.

Gregorijansko petje se je kmalu razširilo po vsej cerkvi in to večinoma po zaslugi Gregorija Vel. Razen Italije se je razširilo posebno na Angleškem, kamor so ga prenesli 40 benediktinci, katere je poslal tje Gregor Vel. oznanovat sv. vero. Glavni sedež v Angleški je imelo gregorijansko petje v Kentu. V Galiji se je izcimilo neko posebno petje, imenovano cantus Gallicanus, ki ni bilo niti gregorijansko niti ambrozijansko in še le Pipin in Karol Vel. sta uvela pravo gregorijansko petje. Od tod se je precej pozno razširilo na španski polotok. Na Nemškem je pa prvo pevsko šolo ustanovil sv. Bonifacij v Fuldi l. 744.

Na ta način se je gregorijansko petje posebno po prizadevanju papežev in posvetnih knezov razširilo po Italiji, Franciji, Nemški in Angleški. Gregorijansko petje je pripravilo pot poznejši evropski muziki, kakor je cerkev osnovala kulturo evropsko. Pomenljivo je to, da so si vse dežele, katere so sprejele gregorijansko petje, pridobile neko samostojnost v muziki in tudi postale njene posebne gojiteljice; dočim se pa Španija, ki je sprejela gregorijansko petje še le pod Gregorijem VII., ni povspela do samostojnosti in se vedno naslanjala na tujce kot Nizozemce ali Lahe.

Ljubljana, meseca sušca 1897.

Janko Bartel.

† Metropolit, knez-nadškof goriški, dr. Alojzij M. Zorn,

papežev prestolni asistent, Nj. Velič. cesarja tajni svetovalec itd. itd.

Dne 8. julija umrl je na Dunaji, kamor se je bil šel zdraviti, metropolit ilirske provincije, knez-nadškof goriški, dr. Alojzij Zorn. Ta zguba je bitko zadela vse, ki so poznali blage lastnosti pokojnega nadškofa in zlasti one, ki so bili njegovi višepastirski skrbi podrejeni.

Rojen je bil rajski dne 13. jan. v Prvačini na Goriškem, mašnik posvečen 13. jan. 1857. Bil je več let profesor bogoslovja in potem vodja osrednjega semenišča. Dne 14. jan. 1883 posvečen škofom poreško-puljskim in še isto leto, po smrti r. nadškofa Andreja Golmajerja imenovan nadškofom goriškim, katero stolico je zasedel dne 13. okt. 1883. Vzoren mašnik in škof, bil je priljubljen pri duhovnih in ljudstvu; le žal, da že več let ni bil trdnega zdravja, kar je vplivalo na njegovega duha, kateri je nazadnje otemnel.

Pokojni nadškof se je tudi vrlo zanimal za zboljšanje cerkvene glasbe v svoji nadškofiji in je storil, kar mu je bilo mogoče v njegovih osebnih in goriških okoliščinah. Bil je naročnik našega lista.

Slava njegovemu spominu in večni mir njegovi preblagi duši!

D o p i s i.

Idrija. — Peto nedeljo po binškošnih praznovala je Idrija vesel dan: obhajala se je slovesno umeščenje novega dekana, preč. g. Mihael - a Arko - ta, katerega je zbranim vernikom predstavil stolni kanonik ljubljanski, preč. g. Ivan Sušnik.

Ker je novi mestni dekan vzor slovenskega rodoljubnega duhovnika in slovi osobito radi svojega delovanja na glasbenem polju daleko preko mej kranjske vojvodine, naj se mi ne šteje v zlo, da to slovesnost nekoliko obširnije popišem.

Skoraj celih enajst mesecev bila je idrijska mestna fara brez pastirja; ko se je pa po dolgem pričakovanju zazvedelo, kedo je imenovan dekanom, je velika radost napolnila vsa srca. Za slovesni vsprejem počelo se je takoj delovati, osobito je „katoliška delavska družba“ razvijala posebno gibčnost in marljivost. Prihod novega g. dekana določen bil je na sredo, dné 11. julija. — V spremstvu mnogobrojnih vipavskih prijateljev pripeljal se je preč. g. dekan po ginljivem slovesu od Šturij, svojega dosedanjega delokroga, do meje svoje dekanije pri Črnem Vrhu nad Idrijo. Prelep slavolok, zvonjenje zvonov, pok topičev in druge običajne slovesnosti pričele so se tu in nadaljevale skozi do Idrije; enako veličasten bil je sprejem v Godoviču, kjer je preč. g. dekana pričakoval zastop idrijskega mesta, c. kr. rudniški uradniki, odposlanci cerkve in šole. Gorko poletno soluce ogrevalo je pot po divno romantični Zali do Idrije.

Ob vходу v mesto postavila je mestna gosposka slavolok, z napisom:

Božji blagoslov s Teboj naj v mesto pride, vselej naj se vse po Božji volji v njem izide!

Tu se je poklonila svojemu dekanu duhovščina, veterani, ognjegasci in šolska mladina. Vhod v cerkev sv. Barbare in sv. Ahacija vršil se je pod drugim slavolokom z besedami:

Poslje naj Ti gospod pomoč iz svetišča, in iz Siona Te obvaruj!

Po prijetem blagoslovu z presvetim Rešnjim Telesom spremili so preč. g. dekana v njegov dvorec, kjer ga je pozdravljaj tretji slavolok z rekom:

Od zore do mraka rosan in potan, Ti lajšaj človeško trpljenje!

Razun tega so pridne roke postavile še dva druga slavoloka z pozdravom: Srčni pozdrav novo došlemu dekanu! in

Na delo tedaj ker resnobni so dnovi,

A delo in trud Ti nebo blagoslovi!

Komaj je večer razprostrl svoja hladna krila nad Idrijo, že je prikorakala idrijska rudarska godba na čelu mnogobrojnih svetilcev, združenih čitalniških in pevcev katoliške delavske družbe in z baklami svetečih ognjegascev pred stanovanje preč. g. dekana in mu priredila veličastno serenado. Tenorist g. Fran. Kos nagovori preč. g. dekana v imenu pevcev, pozdravi ga, kot daleč okoli znanega izbornega pevca in petjevodjo, si želi tudi za Idrijo njegovega sodelovanja in podpore; v ta blagi namen zaori po tajni nočni tihoti iz ust nebrojnega občinstva trikratni orjaški: Živijo!

Da bode preč. g. dekan deloval v prospah svetne glasbe, kolikor mu bode čas dopuščal, je nedvomno; a ravno tako gotovo je, da se bode lotil s krepko roko reforme popolno propadle cerkvene glasbe idrijske. Neovrgljivo, žalostno dejstvo je, da je, akoravno so okoliščine za prosvit cerkvene glasbe malokje na Kranjskem tako ugodne kakor v Idriji, vkljub temu taka, da se morajo o njej rabiti besede Daniela preroka: Abominatio desolationis in loco sancto! Srce krvavi človeku, ko mora poslušati skrunjenje svetega kraja, gledati oblastno teptanje liturgičnih predpisov, čutiti oholost in bahavost ki se čestokrat pojavlja na kraju, od koder bi imeli doneti angeljski spevi. Videč, da bi bilo zaman vstavljati se takemu absolutističnemu regimu, ne preostaja onemu, ki nima oblasti v roki, ničesar nego ravnati se po reku:

Quidquid ages, prudenter agas, et respice finem!

In dasi ima ta ki mora to početje gledati, gorečnost za hišo Božjo nje čast in lepoto, ne more vendar nič brez oblasti storiti — ker tudi prava gorečnost zna imeti slabe posledice — katerih nas Bog obvaruj! Stanovitno molitev k Bogu, da On premeni te neznosne razmere je edino in najboljšo sredstvo. Trdno upamo da se približuje konec temu nevrednemu početju, in vse naše upanje je koncentrovano v osebi preč. gospoda novega dekana!

Edino le on je zmožen in energičen dovolj zamotane razmere na idrijskem koru vrediti, — porok za to nam je vsa njegova prošlost! Že v mladih letih pričel se je vrlo nadarjeni mladenič pečati z glasbo, učitelj bil mu je vzorni g. Anton Foerster. Kot mlad alojznik vadil se je neutrudljivo v igri na glasoviru, krajšal si je celo nočni počitek, le da je boljše napredoval: *Litterarum radices amarae, fructus incundiores!* V seminišču postane vodja pevcev bogoslovcev, duša vsemu glasbenemu gibanju. Neumorno delovanje njegovo na višjem mestu ni moglo ostati prikrito; rajni knezoškof Krizostov sam podaril mu je precejšno denarno svoto in ga poslal na Dunaj v tečaj ki so ga ravno tačas priredili navdušeni dunajski cecilijanci pod imenom: *Fortbildungscours für Gesangslehrer und Chordirigenten*. Kdo izmed prijateljev cerkvene glasbe ne pozna imena Böhm? Ta je bil duša vsega tečaja, preživljajoči element globoko zakredle cerkvene glasbe; on je poučeval praktično vodstvo in zgodovino cerkvene glasbe; razun njega so predavali in praktično vežbali udeležniki: primvijolinist c. kr. dvorne opere g. prof. Maxintsag v igri na gosli, Krenn v harmoniji, P. Kienle v gregorijevem koralu in prof. Müller v figuralnem petji.

Prisedšemu z Dunaja bila mu je kmalu dana prilika svoje znanje praktično vporabljal; že na svoji prvi službi v Škofji Loki zbral je okolu sebe za petje navdušeno mladino; rada se je odzvala njegovemu vabilu, in Škofja Loka štela je za tiste dobe 3 pevske zборе: cerkveni, čitalniški in delavski. Zadnjih dveh zborov voditelj bil je mladi kapelan, č. g. Arko; da je tudi prvemu žrtvoval svoje moči, razume se ob sebi, osobito ker je bil organist g. Carli sam prešinjen z pravimi idejami in pravem duhu delujoč.

Druga služba bila mu je odkazana v Hrenovicah; tu so bile razmere v primeri z onimi v Škofji Loki jako slabe; g. kapelan ni obupal; krepko lotil se je dela, izvežbal si veličasten zbor, kateri je pri njegovem odhodu štel še 29 pevcev in pevk.

V občie imajo pevski zbori ta defekt, da so ali samo cerkveni, ali samo posvetni. To se mi ne vidi popolnem pravo. Skrb vsakega organista bodi izvežbati si pevcev ki pejo po sekiricah; se mu je to posrečilo, potem je pač lahko pevcev učiti cerkvenih a tudi posvetnih pesem; veselje do petja ene vrste povišuje navdušenost do petja druge vrste. Zbor ki pravilno prednaša cerkvene skladbe, ne bode čutil nikakih težav pri učenju primeroma mnogo lajših posvetnih skladb, in pevci ki so v jutro častno rešili svojo nalogo na cerkvenem koru, želi bodo lahko lavorike bodi si v koncertu na veseliki, ali kjerkoli si bodi. Natolcevanju, da so cecilijanci latinizatorji, prišlo bi se na ta način najlepše v okom, in narodna ideja proslavljala bi svoje triume v krasni zvezi z ljubeznijo do prave cerkvene glasbe! V tem smislu je deloval č. g. kapelan za probujenje verskega in narodnega življenja, in obilni sadovi venčali so mu trudapolno in požrtvovalno delovanje njegovo! Da bi našel mnogo posnemovalcev med slovenskimi organisti.

Iz Hrenovic podal se je kot župnik v Šturje na Vipavskem. Tudi tu je deloval v napominanem smislu, družil okoli sebe delavce iz ajdovske predilnice in druge za petje vnete pevce: in vspehi bili so velikanski. Veličastna romarska cerker Matere Božje v Logu priča je onih vzornih slavošpevov ki so pod krepkim vodstvom č. g. župnika v njej odmevali in pobožno ljudstvo s svetim ognjem napoljevali, a tudi mnogobrojni koncerti in razne poštene veselice v Vipavi in Ajdovščini govore nam dovolj jasno o izbornem narodnem petji katero je gojil in do vrhunca privedel priljubljeni mojster pevcev č. gospod šturski župnik Mihael Arko.

Te le površne črtice nas napajajo se sladkim upom in govore glasneje nego zorni dan, da je napočila nova doba za cerkveno petje idrijsko; v kratkem času glasil se bode iznad idrijskega kora, od ondot, kjer do sedaj niso marali vedeti kaj je introit, gradual,

Credo, Communio i. t. d. nebeški koral, to so oni od sv. Cerkve edino potrjeni vzvišeni napravi, kateri človeškega duha v one višine povzdiguje, kjer imajo sami svoj izvir, katerih se človek dasi jih zopet in zopet sliši, nikdar dovolj naslišati ne more. Bonum carmen decies repetitum placebit.

Naj li govorimo še o izborni delavnosti preč. g. dekana kot neprecenljivega sodelovalca „Cerkvenega Glasbenika“. Gospod vrednik, gotovo Vi na to svojo izvanredno delujočo moč lahko s prstom pokažete, mlajšim v posnemo govoreč: Ecce, serve bone et fidelis! Ni ga letnika „Cerkvenega Glasbenika“ v katerem ne bi bilo iz preč. g. dekanovega peresa prišlo lepo število dopisov, kojim vsem je edina ta smer pregnantno vtisnjena:

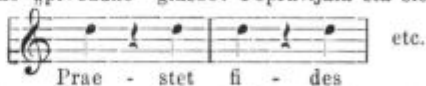
Aspera disce pati! patientia proderit olim!
Fer patienter onus, fac sapienter opus!

Končajmo! Idriji je čestitati, da je dobila tega vzornega duhovnika svojim dekanom; preč. g. dekanu pa je čestitati, da je prišel med ljudstvo, katero bode znalo uvaževati njegove plemenite namene, in radi tega naj mu iz vseh src doni: Ad multos annos!

L. P.

Gorica, 12. julija. — No, da popolnem ne utihnem, kakor se prav lahko zgodi raztrganim grlom, oglasiti se moram znova ter povedati C. Gl.-u káko novo starost o goriškem necerkveno-cerkvenem petju! Seveda, ako začnem pri stolnici, moram opetovati stare jeremijade: Jerusalem, conventere — — — ako pokukam v kako filijalo — izvzemši bogoslovniško kapelo, pred katero ves respekt! — moram urno zbežati, da bi me ne pograbila sv. jeza — quos ego — — — Torej, kaj naj povem? Pomuditi se hočem nekoliko pri dijaškem petju, in sicer:

I. petje gimnazijcev v cerkvi sv. Ignacija 28. junija. — Pripravljali so se dolgo in opetovali vže znano mašo Gounod-ovo, pri kateri je sviral tudi dijaški orkester (mej orkestranti so bili v večini in gotovo najboljši malosemeniščani). Peli so dobro Kyrie, Gloria, Agnus; Credo ni bilo in Sanctus je bil vse prepočasen; posebno „Pleni“ se je vlekel, tako da so začeli „Hosanna“ še le sredi povzdigovanja, kar je napravilo name grozen vtis: ali naj pojó pevci hitreje ali pa naj počaka celebrant nekoliko — — — Pa drugi deli, ki so tudi zapovedani, kje so bili? Introitus — o tem ni duha in sluha; Graduale — bil je Riharjev „Dominus J. Ch., in qua“, ki so ga peli pri procesiji v dan sv. Rešnjega Telesa; Offertorium — ej, kaj hočeš, Gounod-ov, „Domine, salvum fac“ je prav brilantno odmeval po veliki cerkvi — zakaj bi ga ne smeli peti?! Po sv. maši je bil Te Deum — seveda, prav po „goriško“! In slednjič blagoslov: Tantum ergo — zložil srednješolec Vinci za mišmaš-zbor in žigažaga-orkester: ubogi revček, naj bi vendar ne hodil v svetišče s tako „prečudno“ glasbo! Popravljala sta sicer dva muzika; jeden je popravil zbor tako-le:

Posebno škandalozen je začetek, ki se pričenuja z orkestrom in je bajê ukraden. Zato kličem „nadepraznemu mojstru“:

Pusti, pusti, to ni záte —
Pusti drugim „vence zlate“ . . .

Ako še rečem, da so orglje pele skozi in skozi preglasno; da je dijakon pel evanglij „in einem geschnörkelten Ton“ in *Ite missa est* solemniter, dasi je bil semidupler — povedal sem vse o konecletni šolski maši goriških gimnazijcev.

II. petje učiteljskih kandidatinj, 3. julija. — No, slava jim — bodi moja prva beseda! Znano je, da se ženski glasovi vže po naravi bolj teatralično glasé, da se kaka nežna stvarica prav rada ponaša „z lepim solom“ — zato sem se prav čudil, da so kandidatinjje letos pele povsem cerkveno in še precej polifonično mašo ter dostojne interpolacije. Čudil sem se — pravim — ker i gimnazijce i kandidatinjje podnêuje isti učitelj g. M.; kje je torej vzrok? Menda pri vodstvu? Ne, ker iz gotovega vira

vem, da tako hoče č. g. profesor veronauka . . . Ne bom segal predaleč, toda reči moram, da bi se i pri nas v Gorici gojilo petje v pravem duhu, ako bi imeli pravih, navdušenih, energičnih, nevpogljivih voditeljev in učiteljev, ki naj bi vrgli iz cerkve oni „šum in hrum“ ter uvedli lepo, cerkve dostojno petje.

Drugič pa še — če ne od tod, pa od drugodi!

Ceciljanec.

Spodnje Štajersko 23. julija 1897. (Poroča Gozdoslav.) Krasen in nepozabljen dan je bil 20. julij t. l. za nas organiste lavantinske vladikovine. Pa ne samo za nas, temuč tudi za sobrate naše vrle Kranjce in Korošce. Kako srčno nas je pozdravljalo milo solnčice v prijazni Savinjski dolini ter nas z žarki svojimi obsevalo. Da, ta dan zapiše se v kroniko organistov. Nimamo je še sicer, pa, Bog je priča naša, imeli jo bomo v kratkem. Vprašal bode kdo radoveden: kaj pa je bilo v Celji tako neizmerno veselega za organiste? Odgovorim mu, da srčna čutila nimajo dovolj izrazov, s katerimi bi zamoral opisati veselje, koje nas je navdajalo. Bilo je namreč posvetovalno zborovanje organistov lavantinske škofije glede nameravane osnove „Podpornega društva organistov“. Zopet mi bode mogoče kdo ugovarjal in se norčeval rekoč: I, kaj se je treba zat-gadelj tako neizmerno veseliti? Odgovorjam mu: Da, treba se je veseliti, kajti probujati smo se začeli mi revni, zaničevani in, da ne rabim preostrega izraza, teptani organisti-cerkovniki. Hočemo se postaviti na noge samostojnosti z pomočjo Božjo apelujoč na radodarna srca naših predpostavljenih č. gospodov duhovnikov. Na podlagi samopomoči hočemo napredovati in stopati počasi do stališča, kojega bi moral stan in poklic organista in cerkovnika zavzemati. Podpirali se bomo z združenimi močmi po geslu: Vsi za enega, eden za vse ne le v gmotnem ampak tudi v duševnem oziru. — Na poziv sklicatelja se je odzvalo lepo število gosp. organistov in čast. g. duhovnikov iz naše in sosednje škofije. Naj omenim vlč. g. Gujczdo, č. g. župnika Sajc-ta, vlč. g. dekana J. Voh-a in vlsp. g. deželnega in državnega poslanca J. Žičkarja. Organistov nas pa je bilo tudi nad 40. — Ob polu 10 uri vdeležili smo se sv. maše v mestni župni cerkvi, koje so blagovolili služiti č. gosp. kaplan J. Potovšek. Ravnali smo se po geslu: Z Bogom začni vsako delo, pa bo dober tek imelo. Po sv. maši smo se podali v krasno palačo celjskega mesta „Narodni dom“ v zborovalno sobo. Predsednikom bil je izvoljen sklicatelj in zapisnikarjem g. Lavoslav Kunst, organist na Polzeli. Predsednik je pozdravil navzoče č. gg. duhovnike in sotovariše ter se jim ob enem zahvalil, ker so se blagovolili vdeležiti zborovanja in s tem pokazali, da jim je pri sreću stan organista-cerkovnika ter da so drage volje kumovali novorojenemu društvu. Prebralo se je nekaj pisem. Ne morem si drugače, kakor da jih navedem:

1. Velespoštovani osnovalni zbor „Podpornega društva organistov“

v Celju!

Ko ne bi bil službeno zadržan, rad bi osebno kumoval novemu društvu, katero je bolj potrebno, kakor marsiktero drugo. Ker pa mi, žalibog, to ni mogoče, zato tem potom izražam svoje veselje nad tem korakom ter pozdravljam vse udeležence osnovalnega zborovanja.

Moja srčna želja je, da se danes v lepi složnosti in v lepem soglasji izvoli osnovalni odbor, ki se bode krepko lotil pozitivnega dela po geslu: Vsi za enega, eden za vse!

Ne zamerite mi, da tudi jaz, ki razmere precej poznam, povdarjam potrebo društva organistov sploh, posebno pa podpornega društva. To društvo namreč naj bi bilo nekako zavetišče vseh organistov naše lepe škofije, kamor bi se udje ne samo v gmotnih, nego tudi v stanovskih zadevah zatekali.

Vse disonance, ki bi se znale pokazati, naj se v lepo harmonijo bratovske ljubezni vberejo, kajti sloga jači, nesloga tlači.

Velespoštovani zborovalci! bodite prepričani, da je in še bode nameravano društvo velikega pomena in da lahko neizrečeno veliko koristi cerkveni glasbi in posameznim udom, ako Bog da svoj sv. blagoslov in sv. Cecilija pomaga s svojo priprošnjo!

Obljubim Vam, da se Vas bodem s tem namenom pri altarji spominjal in ob enem izjavim, da me že danes smete med podporne ude v društvo vpisati.

To so srčne želje in pozdravi, katere Vam pošilja iz daljave

v dani in za sv. glasbo vselej vneti.

2. Zavoljo bolehnosti ne morem priti. Bog blagoslovi Vaše posvetovanje. Srčno Vas pozdravlja J. J.

3. Velecenjeni prijatelj! Uprav v zadnji uri še le pridem do tega, da se Vam odzovem na Vaš poziv gledé osnove „Podpornega društva organistov“. Toda iz tega, prosim, ne sklepate, da se ne zanimam za zapričeto podjetje. Tudi jaz sem že dalje časa sanjal o takem društvu, toda za začetek, za izvršitev tega so mi vse okolščine nasprotne, zato je ostalo le pri sanjah. Vam pa, ki ste se lotili blagega podjetja, Vam kličem iz srca: Bog Vas živi! Le vstrajno naprej z Božjo pomočjo, da se namera kmali udejevtvi, in Bog daj društvu svoj blagoslov!

Dandanašnji ima že vsaka vrsta rokodelcev svoje zadrage, podporna društva itd., le jedini organisti ostali so nezdruženi, češ, da se niti do „šosterjev“ ne morejo povspeti. To bi bilo vsekako preponiževalno za stan organistov, kateri je, ali saj naj bi bil časten stan, ker je tako v tesni zvezi s preimenitnimi opravili. Da ni tako, zakrivili smo in so predniki naši in drugi, — organist se smatra le za kaj postranskega, on naj se zadovolji z drobtincami, pobira svoj zaslužek kot berač, ali prehira, kakor hoče. In vendar naj dober organist le enkrat ne sodeluje pri cerkvenih opravilih, — je veliki petek tukaj. Iz te nizkote pa se organisti ne bodo nikoli povspeli, ako se ne bodo sami začeli vzdigovati. V to svrhu pa je prvi pogoj — združenje. V združenji se bo delalo za potrebni ugled našega stanu, za toli potrebno zboljšanje plač in za gmotno preskrbljevanje naše in obitelji naše. In za to je že skrajni čas! Na delo torej! Ako mi bodo slučajno neugodne razmere količkaj pripuščale, se bom zborovanja dne 20. t. m. udeležil. In za slučaj pa, da bi mi tega ne bilo še mogoče, potem me imejte izgovorjenega in bodite prepričani, da sem z Vami jednih mislij in jednacih želj za boljšo prihodnost organistov sploh. Zagotavljam Vas, da bom vsikdar rad povspeševal po svojih skromnih močeh to zapričeto podjetje, Vas srčno pozdravljam. (Dalje prih.)

Štanga. Blagovolite sprejeti, g. vrednik, v Vaš cenjeni list kratko poročilo o našem cerkvenem petji. Tukajšnja služba nastopil sem 28. maja t. l. Tekom tega časa peli smo sledeče: „Missa Tota pulchra es Maria“, P. Angelik Hribar. „Kurze und leichte Messe“, Oswald Joos, op. 11. Missa „Ecce panis angelorum“, Joseph Lavtizar, op. II. „Schutzengel-Messe“, J. Schweitzer, op. 27. „Missa Cunibert“, Pancr. Rampis. „Introitus in Communio“, Organum ad graduale Romanum. Graduale večinoma Anton Foersterja; Offertorium iz „Cerkv. Glasbenika“. Pri tihih mašah pojemo slovensko iz raznih zbirk. Tukajšnji vel. č. g. župnik se zelo zanimajo za cerkveno glasbo. Bog daj veliko posnemovalcev!

Alojzij Mihelčič, organist.

Z Dunaja. — Morda Vam ustrežem, če Vam pošljem poročilo o občnem zboru društva sv. Ambrozija na Dunaji, ki se je vršil dné 9. julija t. l. Dosedanji načelnika namestnik, gosp. dr. Karol Schnabl otvoril ga je s pozdravom do navzočih ter jim dal v kratkih, splošnih potezah zgodovino društva, ustanovljenega l. 1880. Gledé društvenega delovanja opomnil je govornik, da je društvo zlasti s svojo cerkveno-glasbeno šolo za vzgojo pevovodij, orglavcev in cerkvenih pevcev prerodilno vplivalo na cerkveno-glasbeno stanje v marsikateri cerkvi; izrazil je upanje, da se bo ta vpliv po nadaljnih naporih čedalje bolj širil. Spominjal se je klasičnih predavanj glasbene šole in korne akademije, pri katerih so se čule prej še neznane skladbe v cerkvi, koncertni dvorani, zlasti v imenitnih zgodovinskih koncertih l. 1892 o priliki velike, mednarodne glasbene in gledališčne razstave na Dunaji; le-ti bili so vzorni. Omenjal je govornik toliko koristne poučne tečaje, izdaje „musik-album“-a in drugih slovstvenih del, kar je vse dobro služilo, da so se širili pravi nazori. Po tem pregledu prešel je na sedanje stanje društva, ki je mo-

ralo pretrpeti marsikateri hud udarec, zlasti zadnja 4 leta, ko je odbor vsled smrti zgubil prav one člane, kateri so za društvene namene največ storili: Josipa Böhm, P. Hermana Moser, majorja Burian, viteza Hermann in mnogoletnega načelnika, profesorja Krenn, umrlega dne 19. junija l. l. — Kakor je bilo svoje dni potrebno, ustanoviti to društvo, kojega naloga je gojiti in pospeševati katoliško cerkveno glasbo po liturgičnih cerkvenih določbah ter po pravilih umetnosti, prav tako in še potrebnejše je tako društvo v našem času, ko se vsi socialni napor v društva organizujejo: treba, da se že obstoječe društvo sv. Ambrozija ne le ohrani, temuč tudi razvije.

Sledile so volitve odbora. Po predlogu podpredsednikovem bil je vsklikom izvoljen predsednikom dobro znani pesnik in skladatelj dr. R. pl. Kralik, kateri je volitev vsprejel in obljubil, društvo v pravem duhu voditi in razširjati je; saj se je od nekdaj zanimal za pravo cerkveno glasbo. Drugi člani društvenega odbora (tudi soglasni voljeni) so: c. in kr. dvorni nadkapelan dr. Schnabl — predsednikov namestnik; župnik Jos. Haimer — blagajnik; dr. Jos. Mantuani, uradnik c. in kr. dvorne knjižnice — tajnik. Odborniki: prof. Julij Böhm, kapelan J. Kirchberger, predsednik kat. društva rokodelskih pomočnikov V. Michele, msgr. A. Ditko, šolski ravnatelj M. Mayerhofer in nadučitelj J. Pavešič.

Razpravljalo se je še o tem, kaj da naj društvo zdaj narpred stori in sklenilo se je: Nadškofijstvu izročiti spomenico o stanju cerkvene glasbe in o sredstvihboljšati jo; sestaviti pravila za podružnične društva; izdajati list za cerkveno glasbo; izdelati nov poučni načrt za glasbeno šolo. Nadjamo se, da se je z 9. julijem začela nova veselejša doba za razvoj Ambrozijevega društva in njegove vzvišene namene. Dal Bog, da se ne varamo!

Razne reči.

— Učenci „orglarske šole Cec. društva“ v Ljubljani so imeli dne 14. julija preskušnjo v navzočnosti nekaterih gg. gostov, zanimajočih se za cerkv. glasbo. Videl se je v obče lep napredek, tako, da se je nadejati od abiturijentov dobrega sadu, ako bodo marljivo nadaljevali svoje študije na dani jim podlagi in ako mlade orglavce ne boče oviral v njihovem delu nasproten duh. Izšolali pa so se letos ti-le učenci: Bricelj Karol, Cvenk Martin, Dragur Josip, Kosem Jurij, Modrič Jernej, Navinšek Adolf, Navinšek Viktor, Ročnik Janez in Zorè Francišek. Izmed njih je dobilo spričevalo „sposobnosti“ za orglarsko službo: 6; sposobna za orglarsko sl. z opazko „manj za vélike maše“ sta 2; eden pa boče delal skušnjo iz enega predmeta po počitnicah. — Novo šolsko leto se prične 20. septembra t. l. Mladeniči, kateri hočejo šolo obiskovati, naj pridejo ta dan ob 3. uri popoldne v šolo (Vodnikov trg, št. 5), prinesó naj saboj spričevalo npravnosti od č. g. župnika, vednosti ljudske šole, vsaj nekoliko glasbene znanosti, dober glas in glasben posluh. Radi poučnega načrta in števila instrumentov in prostora more se na novo vsprejeti samo devet učencev, in boče se pri vsprejemu v prvi vrsti oziralo na mladeniče ljubljanske škofije.

— † Jako marljivega delavca je Bog poklical iz svojega vinograda, da mu izplača zasluženno dnino; Novomeški prošt preč. g. Peter Urh je umrl dne 24. junija t. l. Rodil se je rajniki v Trziču l. 1629; šolal se domá, v Celovci in v Ljubljani. V mašnika posvečen l. 1853, šel je l. 1854. pastirovat, narpred v Postojno in potem v Ljubljano, k sv. Jakobu in v stolnico. Postal je prvi Čemažarjev kanonik in l. 1892. prošt v Novem Mestu, kjer je v hudih časih skozi 15 let pridno delal. Bil je dober govornik in goreč spovednik. — Kot dijak-aloznik (1847—1850) bavil se je tudi s petjem; imel je lepo doneč glas, katerega je ohranil tudi v svoji starosti. Kot prošt-župnik je uredil denarne zadeve za cerkveno petje ter tudi iz svojega žrtvoval za cerkv. muzikalije in glasbo. Zanimal se je vedno za cerkv. petje, prihajal k pevskim vajam ter navduševal pevski zbor. Bog mu povrni na onem svetu njegov trud. R. I. P.

— Veleč. gospod Mihael Arko, župnik v Šturji na Vipavskem, je postal dekan-župnik v Idriji. O drugih razmerah idrijskih, med katere bode moral novi g. dekan krepko poseči, tu ne govorimo; omenjamo samo cerkv.-glasbeno polje, gosto obraščeno z osatom in plevclom, ter izrekamo trdno nado, da se mu bode posrečilo z modrostjo, znanostjo in vztrajnostjo preustvariti to puščavo v krasen cvetličnjak. Saj sredstev osebnih in gmotnih za dober cerkveni zbor je drugod pač malokje toliko, kot ravno v Idriji. Bog bogoslovi trud!

— Osnovni shod „Podpornega društva organistov za Lavantinsko škofijo“ vršil se je dne 20. julija t. l. v Celji prav lepo; natančneje poroča o njem današnji list na drugem mestu.

— Mestno županstvo v Landshutu na Bavarskem, kjer je rajnik dr. Fr. Witt poslednja leta svojega življenja deloval in umrl, je imenovalo eno najlepših novih cest njemu na čast „dr. Fr. Wittova cesta“. Tak čin se ne nahaja povsod; toraj vsa čast magistratu Landshutskemu!

— Povodom 60 letnega vladanja angleške kraljice Viktorije bila je razpisana visoka nagrada za najboljšo slavnostno himno. Došlo je veliko število skladb od vseh vetrov. In kdo je bil zmagaec v tem boji? — Nihče drugi, kot pater benediktinec Jurij Klement Clark, kateri je zložil tekst in glasbo. Kraljica sama, izvrstna poznavalka glasbene umetnosti, se je odločila za prekrasno Clark-ovo skladbo.

Zahvala.

Da se je posvetovalno zborovanje gledé nameravane osnove „Podpornega društva organistov“ za lavantinsko škofijo tako nepričakovano vrlo obneslo, se ima niže podpisani v svojem in v imenu dragih mu sotovarišev izreči tem potom najprisrčnejšo zahvalo: čast. g. mestnemu kaplanu Jos. Potovšek-u, da so blagovolili služiti sv. mašo. Nadalje gre zahvala v.č. g. profesorju Iv. Gnjezda, č. g. župniku Mihi Saje-tu, koja sta počastila zborovanje in z navdušenimi govori pojasnila položaj organista-cerkovnika. Posebna čast pa še pristojna č. gg. duhovnikom naše škofije, kateri so prisostovali zborovanju in podali potrebna navodila; nekaj izmed njih je pozdravilo zborovanje pismeno. Čast jim! — Zahvalo pa smo dolžni izreči tudi slavnemu vodstvu „Narodnega doma“, koje nam je drage volje brezplačno prepustilo zborovalno sobo. Sploh pa vsakemu, koji se je trudil v ta namen in pripomogel bodisi na kakoršen koli način, da je imelo zborovanje tako srečen izid, mu kličem: Stoterno Bog plati!

Ptuj, 23. julija 1897.

Silvester Šentjarc,
min. organist.

Oglasnik.

1. **Te Deum Laudamus** super cantum popularem IV. vocum aut una voce c. org. inaequalium auctore Ant. Foerster. Op. 58. Cena 25 kr., 5 iztisov 1 gld., po pošti za marko več. Ložje podobne skladbe ni, tudi za najslabije mešane zборе je ona pripravna zaradi melodije, katera je skladatelj k temu delu napolila zaradi svoje velike priljubljenosti, da je ljudstvo pri liturgičnem opravilu ne pogrša.
2. **Te Deum Laudamus** IV. vocum aequalium auctore Ant. Foerster op. 63. Cena 25 kr., 5 iztisov 1 gld., po pošti za marko več. Ta druga skladba ni nič težja kakor prejšnja, in je namenjena možkim ali ženskim zborom. Drugi listi so se že pohvalno izrekli o obeh skladbah, zato naj zadostuje samo naznanilo!

Današnjemu listu je pridana 7. in 8. štev. prilog.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.